

ИЗСЛЕДВАНЕ НА МОТИВАЦИОННАТА СТРУКТУРА НА ЛИЧНОСТТА НА СТУДЕНТИТЕ

Павлина И. Лазарова

STUDY MOTIVATIONAL PROFILE OF STUDENTS

Pavlina I. Lazarova

ABSTRACT: *The article presents the results of a study of the motivational structure of personality of a group of students from first and second year of Shumen University "Ep. K. Preslavski". The research shows statistically significant differences in the „ideal“ and the „real“ motive condition in both life and academic motivation in students of first and second year.*

KEY WORDS: *motive, motivation, motivational structure of personality, “real” and “ideal” motive condition., students.*

Изследването е финансирано по проект № РД-08-85/03.02.2017 г. от параграф на фонд „Научни изследвания“ на ШУ „Епископ Константин Преславски“.

Въведение

Важна задача на университетското образование е да подготви високо квалифицирани специалисти, които притежават необходимите знания и умения в определената професионална сфера и същевременно са личности с развити способности, стремежи и възможности. Младите специалисти трябва да имат добре развити личностни характеристики като креативно и критично мислене, да са активни и целенасочени, способни да се занимават с иновационна, творческа дейност, да се образуват и самообразуват през целия живот.

За да се подобри ефективността и качеството на учебния процес е необходимо да се отчетат личностните характеристики на студентите и преди всичко особеностите на мотивационната сфера на личността, тъй като процесът на протичане на учебната дейност и резултатите от нея зависят преди всичко от силата и характеристиката на подбудите, които я мотивират. Изследването на мотивацията на студентите позволява да се повиши ефективността на работата на преподавателя при решаване на задачите за тяхното личностно развитие.

Мотивацията е динамично, развиващо се в процеса на дейността на човека цялостно образование, което включва мрежа от подбуди от различни равнища и сложни взаимовръзки между тях.

Мотивационната сфера е сложно структурно образование под формата на йерархия на подбудите, в основата на нейното окончателно формиране е изборът на определена вариант за задоволяването на потребностите и определен начин на живот.

Основен елемент от мотивационната сфера, който е и водеща характеристика на личността, определяща нейната активност, е **насочеността на личността**. Тя се изразява в целите и мотивите на поведението, потребностите, интересите, нагласите на личността, определя насоката на поведението, дейността и облика на човека в социума.

Според В. Е. Милман главна, системообразуваща мотивационна характеристика на личността е съотношението на нейната **производствена** и **потребителска** насоченост. Производствената насоченост на личността е съзидателна, тя способства за пораждането на значими материални и духовни ценности, обуславя творческото развитие на личността, насочва човека към бъдещето и го ориентира в социума. Потребителската насоченост на личността обезпечава жизнената дейност на субекта и обуславя неговите материални потребности [1, с. 27–39].

В психологията все още няма единна теория за мотивационната сфера на личността, поради което редица въпроси, свързани с особеностите на успешното разгръщане на

възможностите на личността на студентите, не са достатъчно изяснени. Проблемите за изследването на структурата и динамиката на мотивационната сфера на личността на съвременния студент се определят от задачите за изясняване на структурните компоненти на мотивационната сфера, допринасящи за успешното усвояване на избраната професия и разглеждането на динамиката на структурните компоненти на мотивационната сфера в процеса на обучение по конкретната специалност.

Целта на изследването е да се изучи мотивационният профил на личността на група студенти от първи и втори курс, обучаващи се в Педагогически факултет на “Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”.

Хипотеза:

Предполага се, че съществуват статистически значими различия в структурата, съдържанието и динамиката на мотивацията на студентите от първи и втори курс.

Задачи:

1. Да се направи сравнителен анализ на спецификата на мотивацията на студентите от двата курса.
2. Да се потърсят статистически значими различия между изследваните характеристики в двата курса.

Материали и методи

Изследвани са 180 студенти – 60 от първи и 60 от втори курс, обучаващи в Педагогическия факултет на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски”.

Приложена е „Методика за диагностика на мотивационната структура на личността“ на В. Е. Милман [2, с. 21–43.].

Методиката позволява да се определят мотивационният и емоционалният профил на личността. Скалите на мотивационния профил са седем: *поддържане на жизнения стандарт, комфорт, социален статус, общуване, обща активност, творческа активност и социална полезност*.

Всяка скала има „житейски“ и „учебен (работен)“ аспект, които се отнасят към житейската сфера и към учебната (работната) сфера.

Мотивите в житейската и учебната сфера са представени в „идеален“ и „реален“ вариант, които отразяват състоянието на мотива.

На базата на седемте скали се определят два типа мотивационни профила: *потребителски и производствен*.

За анализ на резултатите са приложени следните статистически методи:

1. Статистически метод за установяване на надеждността на методиката на В. Е. Милман – „Алфа на Кронбах”.
2. Т-тест (T-tests) за търсене на статистически значими различия между средните стойности на един и същ показател в две отделни групи.

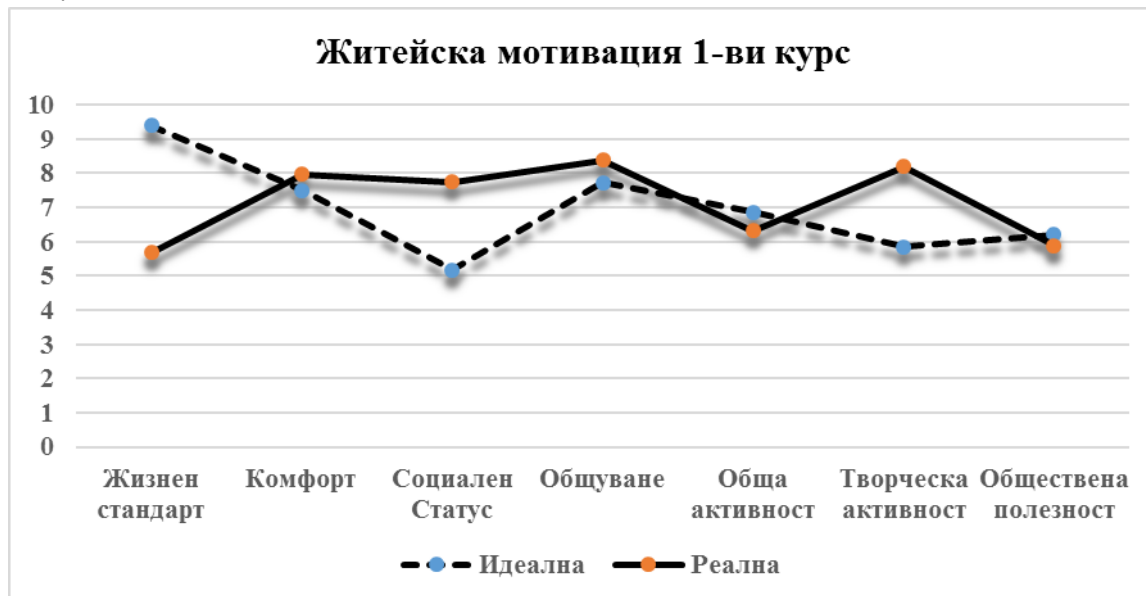
Резултати

Методика за диагностика на мотивационната структура на личността на В. Е. Милман е надеждно средство за изследване на студентите, тъй като стойността на Алфата на Кронбах е 0.955. Алфа на Кронбах, базирана на стандартизацията на айтемите е 0.955, двете стойности на α са равни, което също е потвърждение за надеждността на скалата.

За да се определят особеностите на съдържанието на мотивационната структура на личността е направен сравнителен анализ на изразеността на подбудителната сила на мотивационните фактори на житейската и учебната мотивация на студентите от първи и втори курс при отчитане на реалното и идеалното състояние на мотивите.

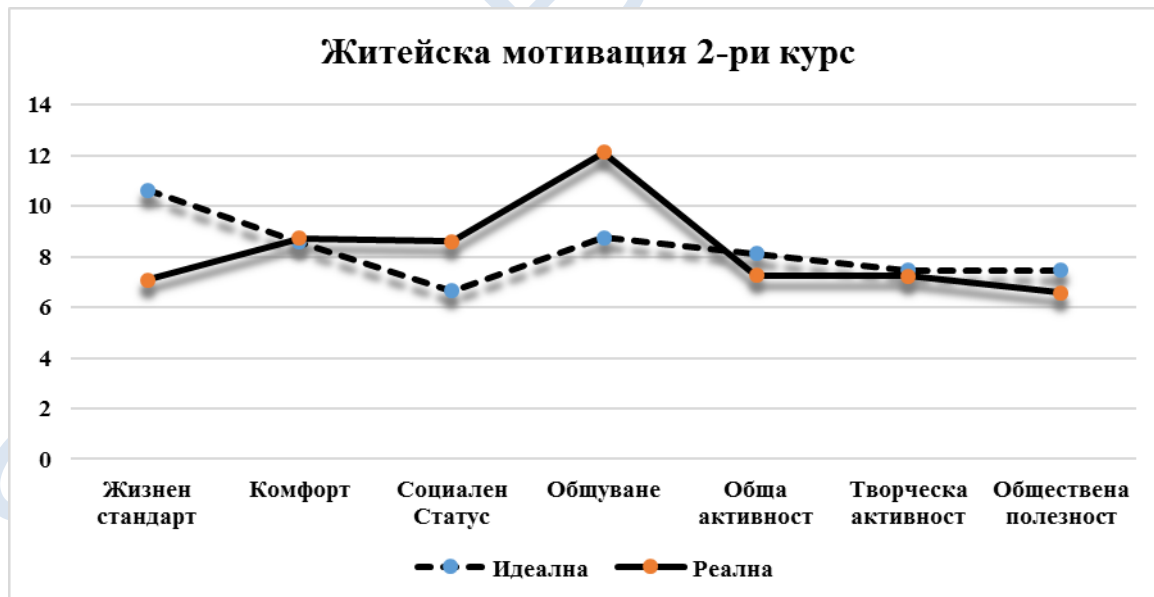
В структурата на *идеалната житейска мотивация на първокурсниците* с най-голяма тежест са мотивите за поддържането на жизнения стандарт и общуването. С най-малка тежест са мотивите, насочени към постигане на социален статус и творческа активност (фиг. 1). В структурата на *реалната житейска мотивация* с най-голямо значение са мотивите, свързани с поддържането на комфорт, общуване и творческа активност, а с най-малка значимост са мотивите за поддържането на жизнения стандарт.

Фиг. 1

Сред слабо проявените мотиви в структурата на идеалната и реалната житейска мотивация на първокурсниците са мотивите, свързани с общата активност, която отразява стремежа на субекта да приложи своите умения и енергия в една или друга сфера на дейност и мотивите, свързани с обществената полезност.

Фиг. 2

В структурата на идеалната житейска мотивация на второкурсниците с най-голяма тежест са мотивите за поддържането на жизнения стандарт. С най-малка тежест са мотивите, насочени към постигане на социален статус (фиг. 2).

В структурата на реалната житейска мотивация с най-голямо значение са мотивите, свързани с общуването, а с най-малка значимост са мотивите, свързани с обществената полезност.

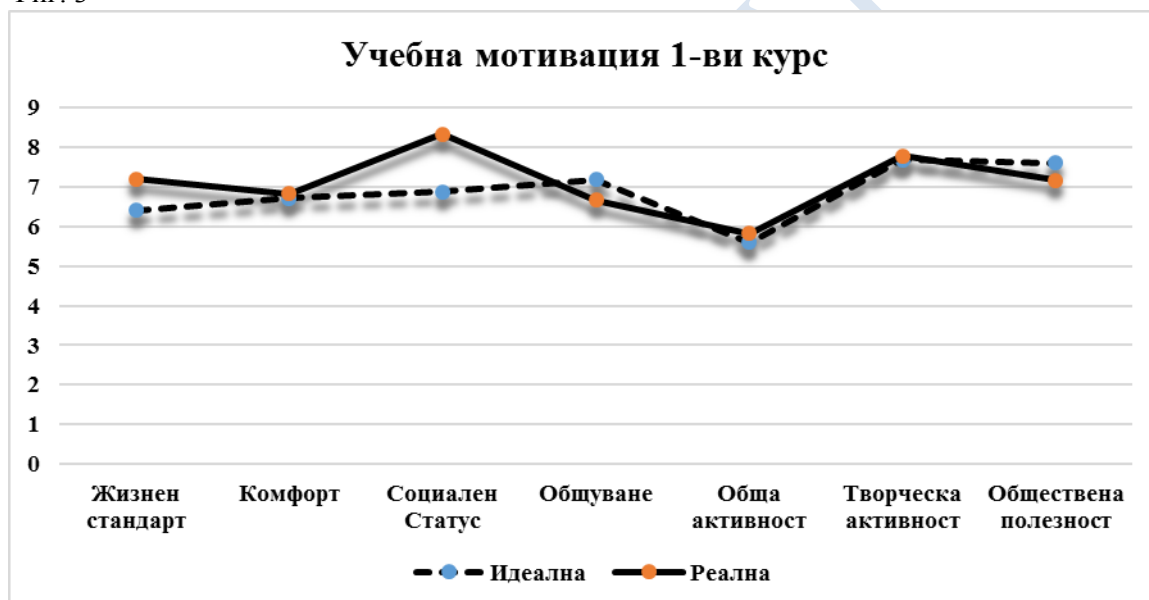
Мотивите за поддържане на комфорт и творческа активност са с почти еднаква тежест в структурата на идеалната и реалната житейска мотивация.

Установено е значително сходство в структурата на идеалната и реалната житейска мотивация на студентите от първи и втори курс. Те отдават най-голямо значение на мотивите, свързани с поддържането на жизнения стандарт, които същевременно са най-малко задоволени. С най-малка тежест за всички изследвани студенти са мотивите, насочени към постигане на социален статус.

Резултатите от Т-теста показват, че наблюдаваните различия в идеалната (Sig.= 0.000) и реалната (Sig.= 0.000) житейска мотивация на студентите от първи и втори курс са статистически значими.

В структурата на *идеалната учебна мотивация на студентите от първи курс* с най-голямо значение са мотивите, свързани с творческата активност и обществената полезност. С най-малко значение са мотивите, свързани с проява на общата активност (фиг. 3). В структурата на *реалната учебна мотивация* с най-голяма тежест са мотивите, свързани с поддържането на социалния статус, а с най-малка тежест са мотивите, свързани с проява на общата активност.

Фиг. 3

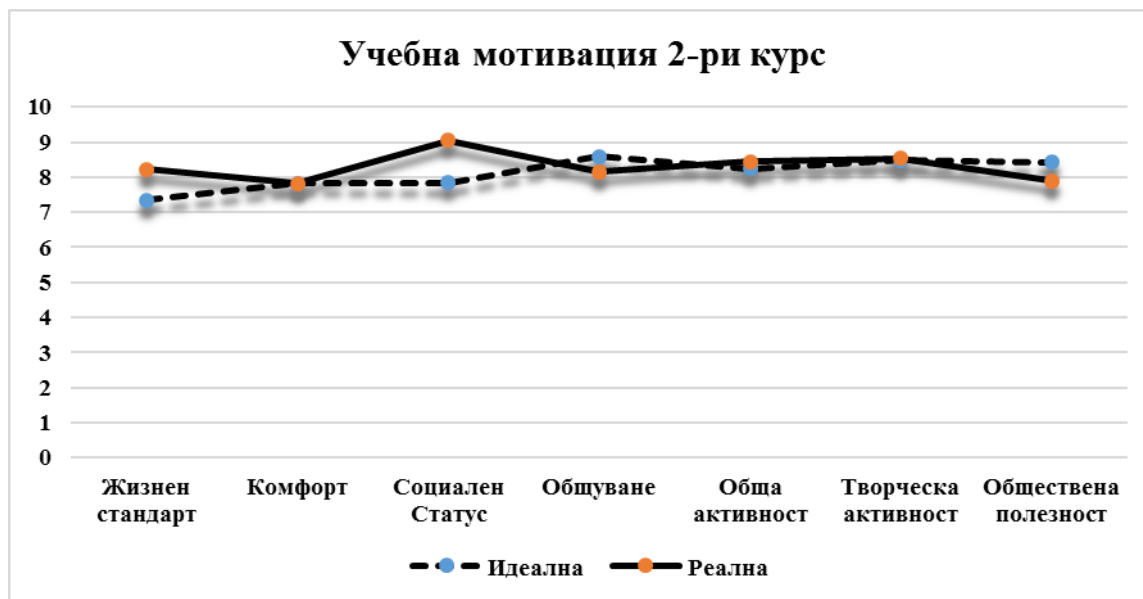
Общата активност е слабо проявена в структурата както на идеалната, така и на реалната учебна мотивация, което може да е индикатор за едно първоначално нежелание на първокурсниците да вложат допълнителни усилия в обучението.

В структурата на идеалната учебна мотивация на студентите от втори курс с най-голяма тежест са мотивите, свързани с общуването. С най-малка тежест са мотивите, насочени към поддържане на жизнения стандарт (фиг. 4). В структурата на реалната учебна мотивация с най-голямо значение са мотивите, свързани с постигане на социален статус, а с най-малка значимост са мотивите, свързани с обществената полезност.

Мотивите, свързани с общата и творческата активност, са с почти еднаква тежест в структурата на идеалната и реалната учебна мотивация на второкурсниците.

Отново се наблюдава сходство в структурата на идеалната и реалната учебна мотивация на студентите от първи и втори курс. Те отдават най-голямо значение на мотивите, свързани с поддържането социалния статус.

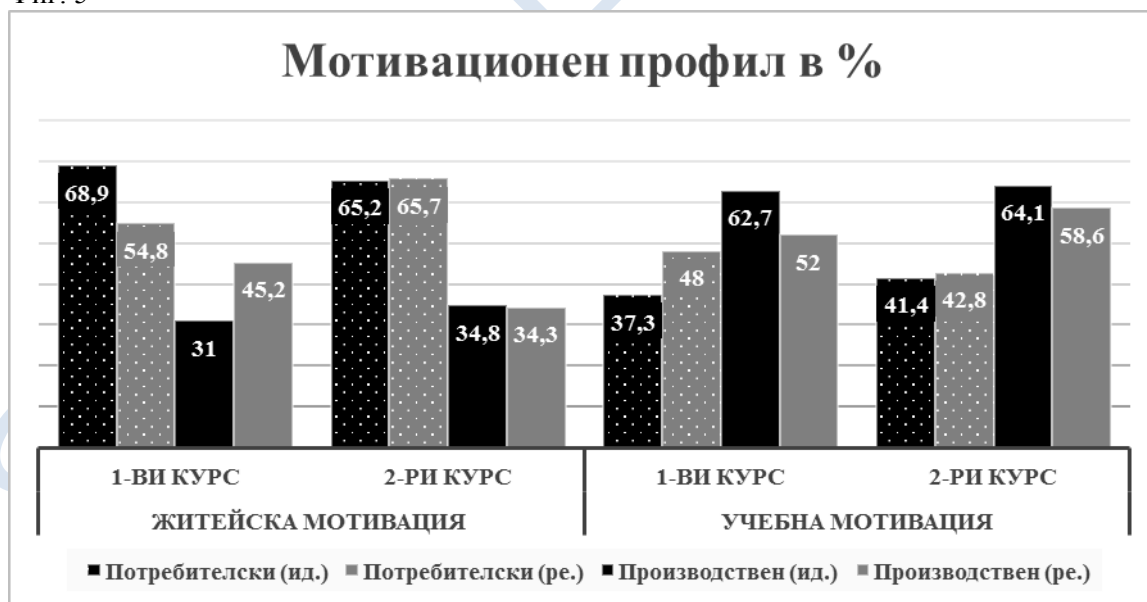
Фиг. 4

Резултатите от Т-теста показват, че наблюдаваните различия в идеалната (Sig.= 0.000) и реалната (Sig.= 0.000) учебна мотивация на студентите от първи и втори курс са статистически значими.

Потребителската насоченост в житейската дейност при идеално и реално състояние на мотивите преобладава в изследваната група студенти (фиг. 5). Те са по-мотивирани и се стараят да удовлетворят предимно своите нужди от жизнен стандарт, получаване на удоволствие и внимание от околните, развлечения, придобивки, престиж, влияние и др.

Фиг. 5

Производствената насоченост в учебната дейност при идеално и реално състояние на мотивите преобладава при студентите от двата курс (фиг. 5), като при студентите от втори курс е по-висока в сравнение с първокурсниците. Студентите осъзнават, че в процеса на обучение в университета е нужно да проявят активност, упоритост, издръжливост, да насочат своята енергия и възможности към творческо решаване на поставените задачи, да имат социално ориентирани позиции по актуални проблеми, свързани с бъдещата им професия.

Динамиката на житейската и учебната мотивация в периода на обучение в университета е обезпечена от различното съотношение на нейните структурни елементи. Получените резултати позволяват не само да се разшири представата за динамиката на мотивацията в рамките на професионалната подготовка в университета, но и да се направят конкретни препоръки за усъвършенстване на учебните програмите при отчитане на потребностите и мотивите на личността.

References:

1. Milyman, V. E., Proizvodstvenaya I potrebitel'skaya motivatsiya // Psihologiya zhurnal № 3, 1988.
2. Milyman, V. E., Motivatsionny profily lichnosti // "Praktikum psihodiagnostike. Psihodiagnostika motivatsii I samoregulyatsii", M., 1990.

*Assoc. Prof. Pavlina Lazarova
Department of Social Work
At Konstantin Preslavsky – University of Shumen
p_o_l_i@abv.bg*